

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A holtak nyilvánítás és a halál tényének bírósági megállapítása
iránti eljárás szabályai**

Szerző:

Szakácsné dr. Székács Viktória

Szolnok,

2014. november 10.

Bevezetés

Tanulmányomban a halállal és az eltűnéssel kapcsolatos bírósági eljárások közül a holtinak nyilvánítási és a halál tényének bírósági megállapítása iránti eljárás szabályait kívánom bemutatni.

E két eljárással kapcsolatos szabályokat a 2013. évi V. törvény (Ptk.) és a holtinak nyilvánítási, valamint a halál tényének megállapításával kapcsolatos eljárásról szóló 1/1960.(IV.13.) IM rendelet (Hnyr.) tartalmazza.

Mindkét eljárás nem peres eljárás.

1. A halál, mint jogi tény jelentősége

A halál időpontjának mind a polgári jogban, mind a polgári eljárásjogban jelentősége van.

A 2013. évi V. törvény (Új Ptk.) 2:4 § akként rendelkezik, hogy a jogképesség a halállal szűnik meg.

A halál, mint jogi tény bekövetkezésével az élve született ember jogképessége megszűnik, illetve megnyílik az öröklés.

A halál bekövetkezése után polgári perben való részvételre sincs mód, mivel a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 48. §-a akként rendelkezik, hogy fél az eljárásban csak az lehet, akinek jogai és kötelezettségei lehetnek. A fél halálával a folyamatban lévő peres eljárás a jogutód perbe lépéséig, illetve perbe vonásáig félbe szakad a Pp. 111. § (1) bekezdése alapján, kivéve, ha az anyagi jogi jogviszonyban a jogutódlás kizárt.

A halál időpontjának megállapítása orvosi kérdés, melynek megállapításához több orvostudományi feltételnek együttesen kell fennállnia.

E feltételek:

- 1.) az agy működésének megszűnése,
- 2.) a környezetre való minden reagálás elvesztése,
- 3.) az izomzat teljes areflexiája, atóniája,
- 4.) a spontán légzés hiánya,
- 5.) az artériás vérnyomás lezuhanása, amint azt nem tartják fenn mesterséges eszközökkel,
- 6.) az abszolút egyenes vonalú (stimulálás ellenére is változatlan) EEG lelet, amelyet tökéletes technikai eszközökkel nyertek.

A légzés, a keringés, vagy az agy működésének átmeneti megszűnése esetén a klinikai halál beáll, amely állapot azonban nem jelenti a halál, vagy agyhalál beálltát.

Az agyhalál az agy működésének teljes és visszafordíthatatlan megszűnése, a halál beálltát pedig az jelenti, amikor a légzés, a keringés és az agyműködés teljes megszűnése miatt a szervezet visszafordíthatatlan felbomlása megindul.

Az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény 1.§ (3) bekezdésének d) pontja szerint az anyakönyv a halálessettel kapcsolatos, e törvényben felsorolt adatokat, valamint az azokban bekövetkezett változásokat tartalmazza.

A jogszabály 73/A.§ (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy az anyakönyvi kivonat közhitelesen tanúsítja a kiállítás időpontjában az anyakönyvi eseményhez kapcsolódóan az anyakönyvben szereplő adatokat.

A halotti anyakönyvi kivonat tartalmazza az elhalt házassági nevét, születési családi és utónevét, nemét, családi állapotát, születési helyét és idejét vagy életkorát, igazolt nem magyar állampolgárságát, hontalanságát vagy ismeretlen állampolgárságát, magyar állampolgárságának megszűnését, a haláleset helyét és idejét, az elhalt apjának és anyjának születési családi és utónevét, az elhalt házastársának vagy bejegyzett élettársának születési családi és utónevét.

Amennyiben a halál tényét bírósági határozat állapította meg, a halotti anyakönyvi kivonat a fentiekén túl tartalmazza a bíróság megnevezését, a határozat számát, a határozat jogerőre emelkedésének időpontját, míg holtnak nyilvánítás esetén a határozatot hozó bíróság megnevezését, a határozat számát és a határozat jogerőre emelkedésének időpontját.

Az anyakönyvi kivonat tehát az ellenkező bizonyításáig közhitelesen tanúsítja a benne szereplő adatokat, azonban lehetőség van annak bizonyítására, hogy a halál egyáltalán nem, vagy nem a halotti anyakönyvi kivonatban feltüntetett napon következett be.

A halál tényének bizonyítása nagyon nehéz, ezért jogrendszerünk különbséget tesz holtnak nyilvánítás és a halál tényének bírósági megállapítása között.

A holtnak nyilvánítás a jogképeség kivételes megszűnési esete, meghatározott tényeken alapuló vélelem a halál bekövetkezéséről, míg a halál tényének megállapítására akkor kerülhet sor, ha mind a halál helye, mind a halál ideje, mint tények bizonyíthatóak, de nincs szabályszerű halotti anyakönyvi kivonat.

A holtnak nyilvánítás és a halál tényének megállapítása kérdésében a bíróság határoz nem peres eljárás lefolytatását követően.

2. A holtnak nyilvánítás

A holtnak nyilvánítás feltételeit a Ptk. 2. könyvének II. címében foglalt rendelkezések szabályozzák.

A 2:5 § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy az eltűnt személyt a bíróság kérelemre holtnak nyilvánítja, ha eltűnésétől öt év eltelt anélkül, hogy életben létére utaló bármilyen adat ismert volna.

Ugyanezen jogszabályhely (2) bekezdése mondja ki azt, hogy a holtnak nyilvánított személyt az ellenkező bizonyításáig halottnak kell tekinteni.

Lényegében a Ptk. szövegét ismétli meg szó szerint a holtnak nyilvánítási, valamint a halál tényének megállapításával kapcsolatos eljárásról szóló 1/1960. (IV.13.) IM rendelet (továbbiakban: Hnyr.), amely 1960. május 1. napján lépett hatályba. Az IM rendelet 1. §-a Ptk. vonatkozó szabályaival összhangban rendelkezik akként, hogy eltűnt személy holtnak nyilvánítása iránti kérelem előterjesztésének akkor van helye, ha eltűnéstől számítva öt év eltelt anélkül, hogy az eltűnt életben létére utaló bármilyen adat ismeretes volna.

A holtnak nyilvánításról - a fenti jogszabályi rendelkezésből következően - a bíróság akkor határozhat, ha a holtnak nyilvánítandó személy eltűnt és az eltűnésétől számítva öt év eltelt anélkül, hogy életben létére utaló bármilyen adat ismeretes volna.

Abban az esetben, ha a bizonyítékok alapján a halál helye és ezzel egyben a halál ténye is megállapítható, nem holtnak nyilvánítás, hanem a halál ténye megállapításának van helye, ahogy erre a Legfelsőbb Bíróság (Kúria) az 1. számú polgári kollégiumi állásfoglalásában már rámutatott. A PK. 1. számú állásfoglalást a Kúria az 1/2014. számú polgári jogegységi határozatában az új Ptk. alkalmazási körében is megfelelően irányadónak tekinti.

2.1. A kérelem előterjesztése

A Ptk. 2:5 § (3) bekezdése taxatív módon meghatározza, hogy kik a kérelem előterjesztésére jogosultak.

Eszerint a holtak nyilvánítását az eltűnt személy közeli hozzátartozója, az ügyész, a gyámhatóság és az érdekeltek, akinek az eltűnt holtak nyilvánítása jogi érdekét érinti.

A Hnyr. ezzel összhangban rendelkező - a kérelem előterjesztésére jogosultak körét meghatározó - 2.§ (1) bekezdését a 21/2014. (III.13.) KIM rendelet 2014. március 15. napjától hatályon kívül helyezte, így a hatályos szabályok alapján a kérelem előterjesztésére jogosultakat kizárólag a Ptk. határozza meg.

A Hnyr. 2. § (2) bekezdése csupán arról rendelkezik, hogy aki a Polgári Törvénykönyv alapján a holtak nyilvánítás kérésére jogosult, a más jogosult kérelmére megindított eljáráshoz csatlakozhat.

Ez utóbbi rendelkezésből következik, hogy kérelmezői oldalon több személy is szerepelhet.

A kérelem előterjesztésével egyidejűleg a kérelmezőnek a jogi érdek fennállását - amennyiben a kérelmét erre alapozza - igazolnia kell. Következőes a bírói gyakorlat abban, hogy a jogi érdek igazoltnak tekintik akkor, ha a kérelmező valamely jogviszonyának alakulása függ attól, hogy az eltűnt személy holtak nyilvánítása megtörténik-e, vagy sem.

2.2. Az eljáró bíróság

Az eljárásra kizárólag az a járásbíróság (kerületi bíróság) illetékes, amelynek területén az eltűnt belföldi lakóhelye, illetőleg ennek hiányában utolsó tartózkodási helye volt. Belföldi

lakóhely, vagy tartózkodási hely hiányában kizárólag az a járásbíróóság illetékes, amelynek területén az eltűntnek vagyona, illetőleg vagyonának túlnyomó részre van (Hnyr.4.§(1) bekezdés).

Ha az illetékes bíróság e rendelkezés alapján nem állapítható meg, az eljárásra a Pesti Központi Kerületi Bíróság illetékes; a holtnak nyilvánítást kérő személy azonban a Kúriától más bíróság kijelölését kérheti, ha ez az eljárás során felveendő bizonyítás szempontjából, vagy más okból célszerűnek mutatkozik.

Az eljárás járásbíróósági (kerületi bírósági) hatáskörbe tartozik.

Az eljárásra speciális szabályként elsődlegesen a Hnyr. rendelkezéseit kell alkalmazni, mögöttes jogszabályként a Polgári perrendtartás (Pp.) szabályai - a nemperes eljárás sajátosságaiból adódó eltérésekkel - csak akkor alkalmazhatók, ha a Hnyr. különleges rendelkezést nem tartalmaz.

A bíróság egyesbíróként jár el, a holtnak nyilvánítási eljárást bírósági titkár is lefolytathatja.

A holtnak nyilvánítási eljárásban a bíróságnak eljárása kezdetén a joghatóság kérdésében is döntenie kell, ha nem magyar állampolgár holtnak nyilvánítását kérik a magyar bíróságtól.

Következetes a gyakorlat abban, hogy nem magyar állampolgár holtnak nyilvánítása iránti eljárást a magyar bíróság akkor folytathat le, ha az eltűnt személy utolsó ismert lakóhelye, vagy szokásos tartózkodási helye belföldön volt és holtnak vagy eltűntnek nyilvánítását, avagy halála tényének megállapítását belföldi jogi érdek, különösen belföldön lévő vagyona jogi sorsának rendezése szükségessé teszi.

2.3. A kérelem tartalma

Az eljárás kérelemre indul meg, amelyet írásban kell előterjeszteni. A kérelemnek tartalmaznia kell a jogszabály által megkívánt adatokat, így

a) az eljáró bíróságot és azokat az adatokat, amelyből a bíróság illetékessége megállapítható,

b) az eltűnt nevét, születési évét, életkorát, utolsó lakóhelyét és foglalkozását,

c) az eltűnt szüleinek, házastársának, gyermekeinek, valamint törvényes képviselőjének nevét és lakását,

d) az eltűnés idejének és körülményeinek tüzetes előadását,

e) a kérelem előterjesztésére való jogosultság jogcímét

Mivel a jogszabály konkrétan rendelkezik arról, hogy ki jogosult ilyen jellegű kérelem előterjesztésére, ezért abban e jogosultság jogcímét fel kell tüntetni és azt a megfelelő okiratokkal igazolni kell.

Abban az esetben, ha a kérelmező a holtak nyilvánításhoz fűződő jogi érdekre hivatkozik, jogi érdekének fennállását valószínűsítene kell.

Ha a kérelmet nem az eljárás megindítására jogosult nyújtja be, azt a bíróságnak érdemi vizsgálat nélkül a Pp. 130. § (1) bekezdésének g) pontja alapján el kell utasítani.

A kérelmet bármely járásbíróságnál szóban is elő lehet terjeszteni, mely lehetőséggel a jogi képviselő nélkül eljáró fél élhet. A kérelem előterjesztésére a gyakorlatban a bíróság hivatalos ügyfelfogadási napján kerülhet sor, ahol a bíróság a kérelmet jegyzőkönyvbe foglalja.

A birosag.hu weboldalról (nyomtatványok-űrlapok rovat) az ügyfelek a holtak nyilvánítási (halál tényének megállapítása iránti) kérelem jegyzőkönyv mintáját (148.) elektronikusan is letölthetik, e nyomtatvány azonban jelenleg még a régi Ptk.-ra utal.

Ha a kérelem szabályos, a bíróság hirdetményt bocsát ki az eltűnt életben létére, illetve elhalálozására vonatkozó adatok bejelentése végett. A hirdetmény kibocsátásával egyidejűleg vagy az eljárás folyamán a későbbiekben is ügygondnokot rendelhet ki az eltűnt részére, ha ez az eset összes körülményeihez képest szükségesnek mutatkozik.

A hirdetményben fel kell hívni magát az eltűntet, továbbá mindazokat, akiknek az eltűnt életben létéről, vagy elhalálozásáról, illetőleg eltűnéséről, vagy pedig a holtak nyilvánítás szempontjából lényeges egyéb körülményekről tudomásuk van, hogy az erre vonatkozó adatokat a bíróságnak, illetőleg az esetleg kirendelt ügygondnoknak 30 nap alatt jelentsék be, mert ellenkező esetben a bíróság a rendelkezésére álló adatok alapján fog a holtak nyilvánítás kérdésében határozni.

A hirdetményt 30 napra kell kifüggeszteni a bíróság hirdetőtábláján, továbbá a bíróság illetékessége szempontjából irányadó polgármesteri hivatal vagy közös önkormányzati hivatal hirdetőtábláján is. Amennyiben az eljárásra a Pesti Központi Kerületi Bíróság kizárólagosan illetékes, a hirdetményt a Fővárosi Önkormányzat hirdetőtábláján, amennyiben pedig a Kúria kijelölése alapján az ügyben kijelölt bíróság jár el, úgy a kijelölt bíróság székhelye szerinti polgármesteri hivatal, vagy közös önkormányzati hivatal hirdetőtábláján kell azt kifüggeszteni. A jegyző köteles a hirdetményt a helyben esetleg szokásos egyéb módon is közzétenni.

A bíróság - ha ezt a körülmények indokoltá teszik - elrendelheti a hirdetménynek, vagy a hirdetmény meghatározott szövegű kivonatának valamely belföldi, vagy külföldi napilapban való közzétételét is. A közzétételnek az a célja, hogy az eltűntről, az eltűnésről, illetve az eltűnt

személy esetleges életben létéről a bíróság minél alaposabb ismereteket szerezhesen. A hirdetmény közzétételéről a kérelem előterjesztője saját költségén kell, hogy gondoskodjon.

A hirdetményt ezen túlmenően kézbesíteni kell a holtak nyilvánítás iránti kérelem előterjesztőjének, az eltűnt esetleges törvényes képviselőjének, illetőleg a részére kirendelt gondnoknak vagy ügygondnoknak, az eljáráshoz csatlakozott más érdekelteknek, valamint az eltűnt ismert hozzátartozóinak is.

Ha az eltűnés háborús eseményekkel kapcsolatban következett be, a hirdetményt a honvédelmi miniszternek, valamint a Magyar Vöröskereszt Országos Igazgatóságának is kézbesíteni kell.

A Hnyr. 10. §-a rendelkezik arról speciális szabályként, hogy a bíróság mérlegeléssel dönti el, hogy a kézbesítés elmaradása, vagy esetleges szabálytalansága miatt szükséges-e annak megisméltése.

Az ügygondnok kirendelése a holtak nyilvánítási eljárásban a bíróság megítélésétől függ. Amikor azonban az illetőnek meghatalmazottja, vagy törvényes képviselője nincs, minden esetben célszerű ügygondnok kirendelése a részére. Az ügygondnokot az eljárásban a meghatalmazott jogállása fogja megilletni. Eljárási cselekményei utólagos jóváhagyásra nem szorulnak. Az ügygondnoki díj előlegezésére az eljárás kezdeményezőjét kell kötelezni.

2.4. Adatszolgáltatás, bizonyításvétel

Mindazon személyek és hatóságok, akiknek a hirdetményt kézbesítették, az eltűntre vonatkozó és a holtak nyilvánítás szempontjából jelentős adatokat kötelesek a bírósággal közölni a hirdetményi határidő lejártát megelőzően.

A Hnyr. 12. § (2) bekezdése kiemeli, hogy a bíróság a holtak nyilvánítás szempontjából jelentős körülmények kihirdetése érdekében hivatalból is tudakozódhat és bizonyítás felvételt rendelhet el, ha ezt akár a kérelemben előadott tényállás, akár pedig a bárki által közölt adatok alapján szükségesnek látja. A bizonyítás felvétel során a bíróság a holtak nyilvánítás iránti kérelem előterjesztőjét is tanúként hallgathatja ki.

E jogszabályhely feljogosítja az eljárást lefolytató bíróságot arra, hogy hivatalból is tudakozódjon és tájékozódjon a holtak nyilvánítás szempontjából releváns körülmények megállapítása érdekében.

A holtak nyilvánítási eljárásban a bíróság tárgyalást nem tart, azonban mérlegelésétől függ az, hogy szükségesnek látja-e az érdekeltek meghallgatását. Amennyiben igen, úgy személyes meghallgatást tart, amelyre a Pp. szabályai vonatkoznak; így a személyes meghallgatásról jegyzőkönyvet kell felvenni, hogy az annak során történeteket, a megtett nyilatkozatokat, indítványokat, az okiratok bemutatásának megtörténtét, a tanúvallomásokat, a bírósági intézkedéseket nyomon lehessen követni.

Álláspontom szerint a holtak nyilvánítási eljárásokban szinte mindig indokolt és szükséges a kérelem előterjesztőjének tanúkénti meghallgatása, nem célszerű személyes meghallgatás mellőzése nélkül határozatot hozni az e típusú eljárásokban, hiszen éppen a személyes meghallgatás során tárhatja fel a bíróság, hogy az érintett személy milyen körülmények között tűnt el, kikkel állt szorosabb kapcsolatban, érdekében állhatott-e halálának látszatát kelteni.

Megalapozott határozat meghozatalához ezen túlmenően is szükséges lehet további bizonyítás felvétele. Az esetek többségében a különböző közigazgatási szervek, hatóságok - így a Magyar Államkincstár Országos Központja, az Országos Egészségbiztosítási Pénztár, a Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, az útlevél és a személyazonosító igazolvány kiadására jogosult hatóságok - megkeresése és az általuk szolgáltatott adatok kellő

bizonyítékul szolgálhatnak az eljárásban és elősegíthetik, hogy az eltűnt életben léteire utaló adatokra fény derüljön. E hatóságok nyújthatnak megfelelő információt arra vonatkozóan például, hogy az eltűntnek hitt személyt munkáltató bejelentette-e, társadalombiztosítási ellátást igénybe vesz vagy vett-e, ha igen mikor, adóbevallást nyújtott-e be, illetve mikor és hol kapott utoljára személyi okmányokat.

Ha az eltűnést követő öt év során bármilyen olyan adat merül fel, amely az eltűnt személy életben léteire utal és ez kellő bizonyítást nyer, akkor a holtnak nyilvánításnak csak az életben léteire utaló utolsó naptól számított öt év elteltével van helye.

Lehetőleg arra kell törekedni, hogy minden lehetséges bizonyítékra fény derüljön, amely az életben léteire utal, így számos esetben igen széles körű bizonyítás felvétel után lehet a bíróság abban a helyzetben, hogy érdemben határozatot hozhasson a holtnak nyilvánítás kérdésében.

2.5. A bíróság határozata

A hirdetményi határidő lejártá után a bíróság a holtnak nyilvánítás kérdésében tárgyalás kitézése nélkül, de szükség esetén az érdekeltek meghallgatása után végzéssel határoz, melyet köteles megindokolni.

A hirdetményi határidő a határozathozatal szempontjából akkor lejárt, ha a hirdetmény a bírósági, vagy a polgármesteri hivatali hirdetőtáblán 30 napon át ki volt függesztve, abban az esetben, ha azt a honvédelmi miniszternek, valamint a Magyar Vöröskereszt Országos Igazgatóságának is kézbesítették, pedig akkor, ha a részükre történt kézbesítéstől számítva is legalább 30 nap eltelt.

A bíróság, ha a rendelkezésre álló adatok szerint a holtnak nyilvánítás előfeltételei fennállnak, végzésében az eltűntet holtnak nyilvánítja, ellenkező esetben a kérelmet elutasítja.

Amennyiben az eltűnt személyt holtak nyilvánítja, úgy a végzésben a halál idejét is meg kell állapítani. A határozatban az eljárás költségeiről is rendelkezni kell.

A holtak nyilvánító határozat jogi hatályához vélelem fűződik, még pedig az, hogy a holtak nyilvánított az ellenkező bizonyításig halottnak tekintendő.

A holtak nyilvánító határozatban a bíróság a halál napját mérlegeléssel állapítja meg a Ptk. 2:6.§(1) bekezdése alapján.

Ez nem ütközik nehézségbe olyan esetekben, amikor az adott személy valamilyen természeti, vagy baleseti katasztrófa miatt tűnt el. Amennyiben nem ez a helyzet áll fenn, a bíróságnak a körülmények mérlegelésével kell megállapítania azt a napot, amelyen valószínű, hogy az eltűnt személy meghalt.

Amennyiben erre nincs lehetőség, a bíróság a halál időpontjaként kizárólag az eltűnést követő hónap 15. napját állapíthatja meg (Ptk.2:6.§(2) bekezdés). Az eltűnt személyt a megállapított nap utolsó órájában kell halottnak tekinteni.

A holtak nyilvánítás tárgyában hozott végzést kézbesíteni kell a kérelem előterjesztőjének, valamint - a honvédelmi miniszter és a Magyar Vöröskereszt Országos Igazgatósága kivételével - mindazoknak, akiknek a hirdetményt kézbesítették.

Az eljárás költségét, beleértve az ügygondnoki díjat is, a holtak nyilvánítás iránti kérelem előterjesztője köteles előlegezni. Álláspontom szerint akkor is köteles az ügygondnoki díj előlegezésére, ha a költségmentességre vonatkozó szabályok értelmében teljes személyes költségmentességben részesült. A rendelet azon szakasza, hogy az ügygondnok a holtak nyilvánított hagyatékából követelhet megtérítést a költségei erejéig, meghaladottnak tekinthető,

költségeinek e módon történő érvényesítése a kérelmezettet képviselő ügygondnokra a gyakorlatban - feladatát meghaladóan - aránytalan nehézséget ró.

A holtnak nyilvánítási kérelem elutasítása esetén az eljárás költségeit a költségmentesség eseteit kivéve a kérelem előterjesztője köteles viselni.

A bíróság végzése ellen fellebbezésnek van helye a kérelemnek helyt adó és az azt elutasító végzést is beleértve. A fellebbezés határideje a határozat kézhezvételétől számított 15 nap.

A végzés ellen a kérelem előterjesztésére jogosultak mindegyike fellebbezéssel élhet, akkor is, ha az eljárásban nem vett részt. Az a fellebbezésre jogosult, akinek a végzést nem kézbesítették, fellebbezését mindaddig előterjesztheti, amíg a fellebbezési határidő nem járt le mindazokra a fellebbezésre jogosultakra nézve, akiknek részére a végzés kézbesítése megtörtént.

A holtnak nyilvánított személyt az ellenkező bizonyításáig halottnak kell tekinteni a Ptk.2:5 § (2) bekezdése értelmében. A jogerős holtnak nyilvánító határozat hatálya a halál vélelmét állítja fel. A vélelem szerint a határozatban meghatározott időponttól kezdődően a holtnak nyilvánított személyt halottnak kell tekinteni.

A vélelem azt bizonyítja ez esetben, hogy a holtnak nyilvánított személy meghalt és halála a végzésben meghatározott időpontban következett be, de bizonyítja azt is, hogy a halál napjául megállapított időpont előtt a holtnak nyilvánított személy életben volt. E vélelem azonban megdönthető. A holtnak nyilvánított személyt csak az ellenkező bizonyításáig kell halottnak tekinteni.

A határozatban meghatározott időponttól beállnak a halálhoz fűződő jogkövetkezmények, így megszűnik a holtnak nyilvánított személy jogszerzési képessége, jogai és kötelezettségei többé nem lehetnek, megszűnnek a személyhez kötött jogviszonyok és megnyílik az öröklés. Önmagában a

holtnak nyilvánító határozat a meghalt személy házasságát nem szünteti meg, de megnyitja a lehetőséget annak, hogy az életben maradt házastárs újabb házasságot köthessen.

2.6. Hatályon kívül helyezés, módosítás

A Ptk. 2:7.§(1) bekezdése szerint, ha bebizonyosodik, hogy a holtnak nyilvánított a határozatban alapul vett időpontnál korábbi, vagy későbbi időpontban tűnt el, de a holtnak nyilvánítás feltételei egyébként fennállnak, a bíróság a holtnak nyilvánító határozatot módosítja. A jogkövetkezmények a módosított határozat szerint alakulnak.

A holtnak nyilvánító végzés módosítása iránti kérelmet az elsőfokú bíróságnál lehet előterjeszteni. Ilyen kérelem előterjesztésére mindazok jogosultak, akik a holtnak nyilvánítás iránti kérelem benyújtására is jogosultak.

Ez esetben a holtnak nyilvánító végzés megváltoztatása csak a végzés egyes vonatkozásaiban történhet meg. A bírói gyakorlat szerint a módosítás nemcsak a halál időpontjának megállapítására terjedhet ki, hanem minden egyéb lényeges körülményre, amelynek helyesbítéséhez a kérelmezőnek érdeke fűződik.

A határozat közlése ekkor is kézbesítés útján történik.

A Ptk. 2:7.§(2) bekezdése akként rendelkezik, hogy ha bebizonyosodik, hogy a holtnak nyilvánított a határozatban alapul vett időpontnál később tűnt el, és ezért a holtnak nyilvánítás feltételei nem állnak fenn, bíróság a holtnak nyilvánító határozatot hatályon kívül helyezi és az annak alapján beállott jogkövetkezmények semmissek.

E kérelmet is az első fokon eljáró bíróságnál lehet előterjeszteni mindazoknak, akik a holtak nyilváníási kérelem előterjesztésére jogosultak. A végzés hatályon kívül helyezése csak teljes egészében történhet meg.

Mind a végzés módosítására, mind a hatályon kívül helyezésére a holtak nyilváníási eljárás szabályait kell megfelelően alkalmazni.

A Ptk.2:7.§(4) bekezdése szerint, ha a holtak nyilváníott előkerül, a holtak nyilváníó határozat hatálytalan, és az annak alapján beállott jogkövetkezmények semmisek.

A végzés hatálytalanságát a bíróság erre irányuló kérelem előterjesztése esetén állapítja meg. A kérelem benyújtására jogosultak a holtak nyilváníás iránti kérelem előterjesztésére jogosult személyek, maga a holtak nyilváníott és bármely hatóság. Az eljárás lefolytatására a holtak nyilváníási eljárás szabályait kell alkalmazni azzal, hogy ha a holtak nyilváníott maga kéri a végzés hatálytalanságának megállapítását és személyazonossága vonatkozásában kétely nem merül fel, a bíróság a határozat hatálytalanságát bizonyítási eljárás lefolytatása nélkül is megállapítja.

A holtak nyilváníó végzés hatálytalanságának jogerős megállapításával a hagyatéki eljárás során hozott hagyatékátadó végzés alapja megdő. Ez esetben a közjegyző részére a végzést kézbesíteni kell, aki hivatalból keresi meg a földhivatalt az eredeti állapot helyreállítása iránt.

Azonban, ha a hagyatéki eljárásban szerepelt ingatlanra vonatkozóan harmadik személy már jogot szerzett, a közjegyző nem járhat el hivatalból az eredeti állapot helyreállítása iránt, ilyenkor az érdekelt az általános szabályok szerint csak per útján érvényesítheti az igényét.

A bíróság a holtak nyilváníó végzését annak jogerőre emelkedése után megküldi a hagyatéki eljárásra illetékes közjegyzőnek, a haláleset anyakönyvezése végett a haláleset helye, ha ez nem állapítható meg, vagy külföldön van, a születési hely anyakönyvezetőjének, ha a születési

hely külföldön van, vagy ismeretlen, a hazai anyakönyvvezetést végző anyakönyvvezetőnek, továbbá a hagyaték leltározása végett a meghalt személy utolsó belföldi lakóhelye szerint illetékes helyi önkormányzat jegyzőjének, ha pedig ez ismeretlen, a hagyatéki vagyon fekvésének helye szerint illetékes helyi önkormányzat jegyzőjének.

Ha az eltűnés háborús eseményekkel kapcsolatban következett be, a bíróság a jogerős végzést hivatalból közli a honvédelmi miniszterrel, valamint a Magyar Vöröskereszt Országos Igazgatóságával is.

A bíróság végzésében, ha ismeretesek, közli az anyakönyvvezetővel a halál idejét, év, hónap és nap szerint, a meghalt családi és utónevét, születési helyét, idejét, állását, lakóhelyét és családi állapotát, a meghalt élő, elhunyt, vagy elvált házastársának családi és utónevét, házasságkötésének helyét és évét, a meghalt szüleinek családi és utónevét, a halál helyét és okát.

Abban az esetben, ha a holtak nyilvánító végzés módosítására, vagy hatályon kívül helyezésére kerül sor, vagy annak hatálytalanságát állapítja meg a bíróság, az erre vonatkozó jogerős határozatot is meg kell küldeni a fenti szervezeteknek.

3. A halál tényének bírósági megállapítása

A halál tényének bírósági megállapítása iránti eljárás szabályait a holtak nyilvánítási, valamint a halál tényének megállapításával kapcsolatos eljárásról szóló 1/1960.(IV.13.) IM rendelet (Hnyr.) rendezi.

A halál tényének bírósági megállapítását akkor lehet kérni, ha valaki meghalt, de a halálát közokirattal (anyakönyvi kivonattal) nem lehet igazolni, ezért a halál tényét más módon kívánják bizonyítani.

A halál ténye megállapításának tehát akkor van helye, ha minden adat rendelkezésre áll, illetőleg beszerezhető annak bizonyítására, hogy az eltűnt személy meghalt, de az anyakönyvezés nem történt meg.

Erre az eljárásra is a holtak nyilvánítási eljárás szabályait kell megfelelően alkalmazni az eljárás sajátosságaiból adódó bizonyos eltérésekkel.

A halál tényének megállapítása iránti kérelem időbeli korlátozás nélkül, bármikor előterjeszhető.

Nem kell hirdetményt kibocsátani, ha a halál közveszély, köztudott baleset, vagy más súlyos szerencsétlenség folytán következett be. Azt, hogy az adott esetben ilyen körülmény fennállott, a bíróság megkeresésére az igazságügyért felelős miniszter közli. Ilyen esetben a bíróság a közölt, valamint a rendelkezésre álló adatok alapján tárgyaláson kívül hoz határozatot. Ha hirdetmény kibocsátásának van helye, abban közölni kell a halál idejére és helyére vonatkozó adatokat is. A halál tényét megállapító végzésben a bíróságnak meg kell határozni a halál napját és a lehetőségekhez képest a halál közelebbi idejét is.

A bíróság a halál tényét megállapító végzését annak jogerőre emelkedése után a Hnyr. 21.§(1) és (2) bekezdése alapján mindazon szerveknek megküldi, mint a jogerős holtak nyilvánító végzést - ugyanazon adatok közlésével.

Amennyiben a halál tényét megállapító végzés módosítására, vagy hatályon kívül helyezésére kerül sor, illetőleg annak hatálytalanságát állapítja meg a bíróság, az erre vonatkozó jogerős határozatot is meg kell küldeni a fenti szerveknek.

Felhasznált irodalom:

- 2013. évi V. törvény (Ptk.)
- a holtak nyilvánítási, valamint a halál tényének megállapításával kapcsolatos eljárásról szóló 1/1960. IM rendelet
- az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény
- Kommentár
- bírósági határozatok